

Túra a Szádelői-völgyben és a Bükkben

Az évek szomorú múlásának már-már megszokottá váló jelzője, hogy a legkikasztabb nyári napokban újra keresgélni kezdjük a padlás, sulni vagy garázs mélyén a hátizsákot, sátrat meg egyebeket; míg a napi bevásárlások során hosszabban időzünk el a konzerves pul-tonnál, és néma döbbenettel szemléljük, hogy néhány sztenderd készítmény ára mennyit fejlődött az elmúlt év

óta. Mindez azt jelzi, hogy napokon belül elindulunk a „rendes” évi túránkra. Július 29-én, szombaton aztán felkerekedett a korábbi évekhez képest észrevehetően megfogyatkozott társaság, hogy egy hetet nomadizáljon a (történelmi) Magyarország nevezetesen szép tájain, az egykori Torna és Borsod vármegyékben.

Szádelő

Kora reggel Tatabányáról egy vigasztalanul büdös és mocskos személyvonattal bumliztunk Budapestre, ahonnan a nyolc órakor induló gyorsvonaton már egy fokkal elviselhetőbb volt az utazás Miskolcig. Az acélvárosban ezúttal csak röpke fél órát töltöttünk el, és máris Tornanádaska felé repesztett velünk a Bz-szörnyeteg. Aznapai úticélunk a Tornai-mészköhégység híres Szádelői-völgye volt. A Bódva folyó völgyében kanyarogtunk felfelé, elhagytuk Edelényt, Szendrőt és Aggtelek meg Jósavóf közös – a két településtől kábé 20 kilométerre levő – vasútállomását. Jobbról a Cserehát, balról az Aggteleki-hegység emelkedett, amelynek egyik csúcsán néhány pillanatra Szádvár romjait láthattuk.

A tekintélyes méretű vár java részét erdő borítja, csak a magasabb bástyák falai emelkednek a fák lombkoronái fölé. A tatárjárás után épült erősség Károly Róberttől került a Drugethek kezébe, akiktől 1415-ben a Bebekék örökölték. A mozgalmas török-kuruc időkben kézről kézre járt, végül – mint szinte minden várat a Kárpát-medencében – I. Lipót parancsára 1702-ben felrobbantották. Sajnos, feszített programunk nem tette lehetővé, hogy a szinte elfeledett várat ténylegesen felfedezzük magunknak.

A csehszlovák ipar klasszikus csodája – jófajta győri motorral megerősítve, hogy egyáltalán menni tudjon – lassacskán feljutott a tornai fennsíkra. Ez a heggyekkel övezett alig

hatszáz négyzetkilométernyi plató valaha Nagy-Magyarország legkisebb vármegyéje volt. A megye egykori központjáról, Torna váráról nyerte a nevét, ami viszont annak a kis patakknak a szláv nevét örökölte, amely északon eredve a vár (és a kisváros – ma *Turnianske Podhradie*) alatt folyik a Bódvába. A tornai erdőispánság a XII. század második felében vélhetőleg a korábban az északi határokig nyúlt Borsod vármegyéből szakadt ki. Ekkor még lényegesen nagyobb területet foglalt magába, mint a XIII. század végén kialakult megye. A XVI–XVII. században ez a vidék is sok harctól szenvedett, de a koronás magyar uralkodók hadvezérei (Schwendi, Basta, Caraffa) a töröknél nagyobb károkat okoztak az ittélőknek. Torna megyét 1782-ben II. József, 1850-ben Ferenc József abszolutizmusa egyesítette Abaújjal, de a kis megye mindkét esetben az alkotmányos élet helyreállításával kinyilvánította függőségét. Aztán az 1882. évi LXIII. törvénycikk harmadszorra is összeházasította a nagyobb szomszédal.

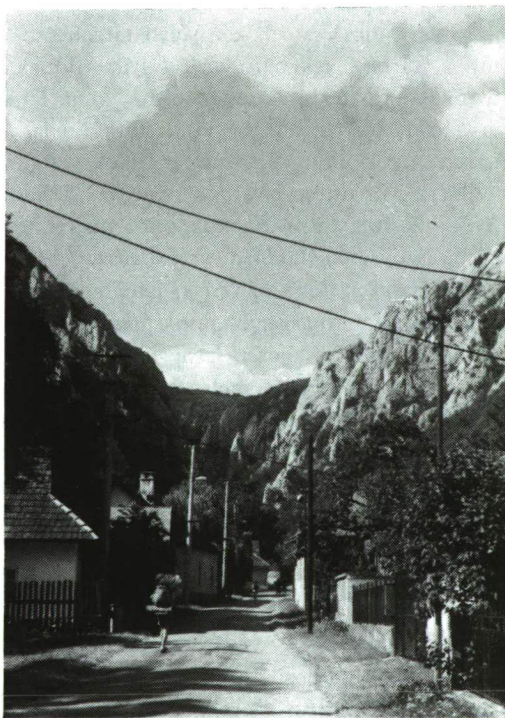
Amíg idáig jutottál, kedves olvasó, mi is megérkeztünk Nádaskára. Hétórás vonatút állt mögöttünk, és most a tűző déli napsütésben elindultunk az országúton a szlovák-magyar határ felé. A falu felett a szép Hadik-kastély manapság ideggyógyintézetként működik. Omladozó falú kalyibák szomorkodtak a főutcán; nyomasztó volt látni az elesettséget, az iszonyatos szegénységet. A több kilométer hosszú kopár hegyoldal visszhan-

gozta az alatta élők anyagi és szellemi nincstelenségét. Egyórás aszfaltbetyárkodás után elhagytuk szerény, kis hazánkat, és a Tornára menő útról letérve, egy éktelen cementgyáron és néhány kukoricáson gázoltunk keresztül, mire megérkeztünk Szádudvarnokra [Dvorniky]. Ahogy az Alsó-hegy északkeleti nyúlványa mögött nyugat felé is kinyílt a látóhatár, szemünk elé tárult a Felső-hegybe ékelődő szádelői szurdok roppant sziklatömbje. Jobbra, kelet felé, viszont a másnapi látnivaló, Torna várának romjai uralták a tájat.

Délutáni álmát aludta a falu, a *potravinyi* ajtaján is rács, és bár az otthonról hozott elemózsia még kitartott, ám torkunk szárazságán a sorsközösséget vállaló falubeli kutak sem segíthettek. Zokszó nélkül továbbkattantunk. Mellékutunk átbújt a rozsnyó-kassai főútvonalon, és rövidesen Szádelőbe [Zádiel] érkeztünk. Kellemes, egytűcs falucska a völgy torkában, a neve is innen eredeztethető: régen a *szád* nyílást (is) jelentett, az *elő* pedig ennek az elülső részére, bejáratára utal. A falu férfinépe a kis kocsmában múlatta a végtelen időt. Jó forintért itt a folyékony *gemeri* mellett szilárd kenyeret is kaptunk.

Négy óra elmúlt, mire nekivágtunk a völgynek, és – tekintettel arra, hogy az aznapi út java része még előttünk állt – sietnünk kellett. Ám a szapora léptek mindig lelassultak, ahogy tekintetünk akaratlanul felfelé tévedt, hogy a gigantikus, félelmetes, oly különleges formákat öltő sziklacsoportokat pásztázza. Óra múltával bezárt, lakatlan erdészházhoz értünk. Itt turistautak ágaztak el: a keskenyedő völgy már ezer méter fölötti hegyek mentén halad a Gömör megyei Szomolnok [Smolnik] felé; egy másik úton a szomszédos Áji-völgybe lehet eljutni; míg a harmadik a tornai vár felé vezet. Maroknyi csapatunk ez utóbbin indult tovább. A szik-

lák fölötti csúcsig sűrű erdőben vezetett az út, ezen újabb óra telt el. A „vérbeli” turista tudja, hogy a kirándulás egyik legszebb élménye, amikor visszatekinthetünk az addig megtett útra. Itt, a 613 méteres fennsík peremén, e nagyszerű látványban furdethettük szemünket. Dél felé az Aggteleki-hegység, alattunk a csendes falucskák, míg a csodálatos szirtek csúcsa szinte a talpukat súrolta. Az ideális panorámát, sajnos, a háttérben szégyenkező cementgyár csúfította el. Újabb ámulatot keltett, hogy az öblösebb torkú útítársak kiáltását a sziklarendszer négyszer-ötször verte vissza.

A szádelői sziklák a falu fölött
(Fotó: Nagy Tamás.)

A kellemes emlékek ezzel – aznapra legalábbis – véget értek. Egy félórát még a zöldellő fennsíkon tettünk meg, aztán ahogy az út lejteni kezdett, gyökéresen megválto-

zott a terep. Kilométerek sora volt még hátra kegyetlen, törmelékes meredélyen. Egyre többet csetlettünk-botlottunk, és a vár előttünk, ahogy alkonyodott, mintha egyre távolodott volna. Térkép nélkül, bizonytalan turistajelzésnél inkább nem erőltettük a további utat a sötétben. Feltámadt a szél, hűvösödött, és a sátrakat a lehetetlen terepen – bár tettünk rá néhány elszánt kísérletet – képtelenség volt felverni.

Vasárnap reggel étlen-szomjan vágunk neki a tornai vár (366 méter) meghódításának. Így a komisz meredek sem bizonyult olyan elviselhetetlennek, és máris a várrom területén jártunk, szigorúan tiltott területen. Ugyanis a dicséretesen kétnyelvű táblák szerint a várban rekonstrukció folyik. Ennek nyomait nagyjával se fedezhettük volna fel, az viszont biztos, hogy a Füzér-formájú falmaradványok alatt többszáz méteres volt a mélység. Kitekintve a várból, könnyen érthetővé válik, hogy a megye központja miért ide épült. Szepsin [*Moldava nad Bodvou*], Jászón [*Jasov*] át Kassa [*Kosice*] felé, valamint délnek és nyugatnak az általunk megtett utat egyaránt remekül lehetett látni. Annak idején a tatárjárást követően emelt várat IV. Béla a Bebek családnak ajándékozta, akik két évszázadon át innen irányították uradalmukat. A török korban a Mágócsyak tulajdona volt, majd Schultz császári generál, hogy a kurucoknak ne szúrja annyira a szemét, 1685-ben lerombolta. Jómagam még szívesen elidőztem volna a táj és a romok szépségében, ám az egyre aggasztóbb gyomorzőrejekről nem lehetett nem tudomást venni. Szerencsére vérbeli *pivovári* várta Tornán a megviselt turistákat. Ezúttal is meggyőződhattük róla, hogy az Európa Uniónak – legalábbis szlovák–magyar viszonylatban – aligha lehet akadálya... Az errefelé honos árfolyamon lelkesen versenyt számoltunk a pincémővel, miközben – porba tiport pénznemünk sikerét látva – percről percre javult a kedélyállapo-

tunk. Bükk-beli céljainkat szem előtt tartva, mégiscsak búcsút vettünk a szocreál mázú barokk kisvárostól. Újabb tíz kilométer következett a negyven fokban a határon át vissza Nádaskára, és hála a megbízható BAZ megyei Volánnak, a vonatot is sikerült lekésnünk.

Többórás csúszással érkeztünk vissza Miskolcra, és ezt nem csak mi, de az ott hozzánk csatlakozó négy fős delegáció is megsínylette. Az utóbbi másfél napban igencsak elfáradt „kemény mag” ezért azt javasolta, hogy a diósgyőri vár megtekintése helyett inkább a közeli strandon pihenjük ki fáradalmainkat. Jelen sorok szerzőjének nagy-nagy bánatára így ezúttal sem jutott el a királynék várába, mint ahogy számtalan miskolci utazása során ez még sohasem sikerült. Bár eredetileg kisvasúton szeretnénk volna folytatni utunkat a Garadna völgyébe, ám szándékunkat a kritikán aluli menetrend meghiúsította. Ennek ellenére gyönyörű volt az út a Szinva-, majd a Hámori-tótól a Garadna-patak völgyében; magunk mögött hagytuk a két Hámort, Lillafüredet és Újmassát. A vad sziklaformák szépség terén versenyre kelhettek a szádelőiekkel. Este hét múlt, mire a völgy végállomásához, Ómassára érkeztünk. Volt mit mesélnünk a frissen érkezetteknek a miskolci egyetemisták kedvelt csárdájában. Már lement a nap, amikor a Kohász-út mentén felállítottuk sátrainkat, és nyugovóra tértünk.

Tar-kő

Hétfőn délelőtt embert próbáló, nehéz szakaszon jutottunk fel a Bükk-fensíkra. A Jávor-hegy oldalában jártunk, de még nem jutottunk el a hasonnevű kútig, máris eltévedtünk. Ahány térképkiadással bírtunk, a Bolhási-víznyelőnél annyiféle jelzés jelezte az utat, végül – ahogy az már csak ilyenkor lenni szokott – toronyíránt elindultunk – a másik irányba. A kitérőt – ekkor – még nem bántuk, mert kellemes tisztáson előrelátó beosz-

tással fogyasztottuk el a még Hámorban vásárolt kenyeret. A vízzel már nem voltunk ennyire takarékosak; nem is sejtettük, hogy a végre megtalált Jávorkút után aznapi utunkon már nem lesz másik forrás. Kora délután a fennsíkon, a Nagy- és Kis-mezőn át, haladtunk dél felé, a Tar-kőre. Kezdtek lassan megérteni, hogy hazai viszonylatban miért számít a Bükk a „legek” hegységének... Vagy tíz kilométert tettünk meg nyolcszáz méteres magasságban, jelentősebb szintkülönbség nélkül, úgy, hogy körös-körül végig ugyanazokat a hegyeket láttuk, és teremtett lélekkel sem találkoztunk. Talán csak az utolsó kapaszkodón kapkodtunk szaporábban lélegzet után, végre hat óra tájban feljutottunk a nevezetes hegyre. Különösképp nem szükséges etimologizálnom a nevét illetően; „kopaszsága” folytán sátorállításra is kiválóan alkalmasnak bizonyult. A 950 méteres Tar-kőnél van magasabb csúcs itt a Bükkben is, ám dél felé egyetlen másik tetőről sincs olyan kilátás, mint innét. Alattunk az 5-600 méteres előhegyek végtelen erdőségei, odébb Felnémet majd Eger szürke tömbje, szemben már a végtelen Alföld terpeszkedett a messzességben az egykori Szederkény és Palkonya (Tiszatújváros) ipari monstrumának fényével. Ezúttal is szigorú biológiai szükségletek akadályozták meg a természet további csodálatát. Legalább öt kilométerrel messzebb és hatszáz méterrel lejjebb a Hárs-kút volt az egyetlen reménységünk, ahol aznap még vízre számíthattunk. Pillepalackokkal felszerelve, két kámikáze útitárral harmonegyed óra alatt megtaláltuk a forrást, amelyet láthatólag – rajtunk kívül – csak négy lábú erdei lakosok használtak. A háti terhek és a tájékozódás között valószínűleg szoros összefüggés lehet, mert így, szabadon, sokkal könnyebb eligazodni térkép és jelzés között, mint amikor negyedmázsza nyomja az ember hátát. Jézus óta senkinek vízzel nem

volt olyan sikere, mint nekünk, mikor este nyolc tájban visszaértünk a Tar-kőre.

Másnap reggel az Őserdőn és az Istállós-kőn át Bánkút felé vettük az irányt. Másfélszáz éves, érintetlen bükkös az Őserdő, amelyben – a hegységnek nevet adó – fákat az erdészek szabadon hagyják születni, élni és elkorhadni. A sűrű lombok között a báyadt, reggeli napsütés ellenére esti sötétség honolt. Tízre túljutottunk a Bükk legmagasabb csúcsán, az Istállós-kőn (959 m), amely inkább őstörténeti, mint turisztikai nevezetesség, hiszen semmiféle kilátást nem nyújt, és csak egy-két méterrel emelkedik a környező hegyek fölé. Barlangjából a crómagnoni ősember kárpát-medencei rokonának leletei kerültek elő. A későbbi korok embere télen állatait tartotta a barlangban, a hegy neve is innen eredeztethető.

A Tar-kővön. (Fotó: Jancsák Csába.)

A Nagy István erőse hegy alatt nem találtuk meg a Hármaskút egyikét sem, így a privatizált MTA-kutatóház új tulajdonosainak kell hálát adnunk, hogy megúsztuk az újabb szomjhalált. Itt a turistaút elágazott: bal felé Szilvásváradra, jobbra Bánkútnak vezetett a jelzés. Mi az utóbbin haladtunk tovább, és óra múltával megérkeztünk a hegység turisztikai központjába, Bánkútra. Fejedelmi adag rántották csillapították több napos éhségünket; és a szomszédos turistaházban fürdeni is lehetett – a nőnemű útitár-

sak felhőtlen öröme. Az égiekről ugyanezt nem mondhatjuk el; egyre szürkült és vad morajlások jelezték a közeli áldást. Ilyen körülmények között a rövid hegymászást a Bálványra (956 m) és annak szép kilátást ígérő Petőfi-kilátójára, senki sem erőltette. Képeslapok íródtak és egyre csak körbejárt az osztás.

Látó-kő

Három órakor már elszántan szakadt – nem volt mit tennünk, indulni kellett. Előke-
rültek az esernyők, kapucnik, kabátok. A Nyár-Újhegyeken és a Farkas-nyaki elágazáson át Szentlélekig mentünk – végig ömlő esőben vidáman dalolva, mint egy úttörőcsapat.

A XIII. század közepétől tudunk az Északi Bükkben élő remetékről, akiknek Ákos nembeli István nádor alapított 1313 előtt pálos kolostort. A telep a dédesi várhoz tartozott, és mivel azok urai Csák Máté oldalára álltak, Rozgonyt követően az uralkodó fegyverrel indult Dédes ellen és megvívta azt. Az Anjouknak a klastrom sokat köszönhetett: szépen díszített, egyhajós temploma is ekkor épült. „Estebéd után” magunk is megtekintettük az egyházi épület maradványait, sajnos, a fotózást a sűrű, sötét erdő lehetetlenné tette. Szentléleken oda tértünk vissza, ahonnan előző nap reggel elindultunk: Ómassa alig fél kilométerre volt tőlünk dél felé, csak vagy négyszáz méterrel mélyebben. A Bükkön át vezető híresen szép Miskolc–Ózd közút pedig Szentlélek felett kanyarog a fennsíkron a Farkas-nyaki elágazáshoz. Erre indultunk tovább, hogy aztán néhány perc múlva a nem kevésbé nevezetes Látókövekről (ami tulajdonképp a Bükk-fennsík északi peremének nagy sziklacsoportja) – az eső elálltával másodpercről másodpercre tisztuló időben – csodálhassuk a lenyűgöző panorámát. Az ámulattól tátva maradt a szánk és kitágult a pupillánk. Míg a minap a

Tar-kőről dél felé láttunk mindent, amit érdemes; most Kazincbarcika, Uppony és Putnok vidéke tűnt elénk, a horizonton, ahol a messzeség összeolvadt a felhőkkel, a Tátra tisztán kivehető bérceivel.

Gyorsan sötétedett, így a kövek alatti Mária-forrásnál gondos erdészház füves udvarán foglaltunk magunknak szálláshelyet. Szerda reggel Mária friss forrásvizével feltöltve indultunk északnyugatnak. A kényelmesebbik úton egy óra alatt megmásztuk a Kis- és a Dédesi várat. Két szomszédos hegycsúcsról van szó; az előbbi alpinistáknak való szikla szép kilátással, az utóbbin találjuk a valódi vár maradványait.

A névadó Dedus várjobbágy volt a XII. században, utódai 1220 körül említetnek először. Várepítésre adták el a földet 1247-ben Miskolc nembeli hűbéruraiknak. Hét év múlva már állt a vár és az Ákos nembeli Erney bírta. Fia, István, az interregnum idején a tartományurak sorába tartozott; unokái pedig – amint említettük – Csák pártiak voltak, ezért I. Károly a várból őket kiostromolta, fő- és jószágvesztésre ítélte. 1325-ben az ostromban sérült várat újjáépítették. Később a Rozgonyiak, Pálóczyak – végül 1526 után a Perényiek birtokolták. Hasszán temesvári basa támadásakor, 1567. április 2-án a ma már megállapíthatatlan formájú váracskabátor védői nagy fegyvertényt hajtottak végre. Reménytelen helyzetben, Kávássy László várnagy eleste után, az utolsó roham előtt, Bory István parancsára aláaknázták a várat, és – úriember módjára – távoztak. A robbanás után, négyszáz hulla árán, hasznavehetetlen romhalmaz került a török kezébe. Dédeskövéra soha többé nem épült újjá.

Az aznapi viharfellegek már szép számmal gyülekeztek, mire a nehezebbik úton aláereszkedtünk és dél körül megérkeztünk Mályinkára. A hegység északi részén kellemes hangulatú, ősi falvakat találunk. Ezek közül – mivel az egész délután tartó

zivatar keresztülhúzta számításainkat – Mályinkával kötöttünk közelebbi ismeretséget. Csak kora este indultunk tovább aznapi végcélunk, a Lázbérci-víztározó felé, és nem tértünk be Tardonára, ahol Jókai Mór húzódott meg a szabadságharc bukása utáni Habsburg-bosszú idején.

A fáradt és nem csupán a napi 20-25 kilométertől megviselt társaságnak az éjszakája sem lehetett nyugalmas. Órákon át szakadt az eső. A reggeli napsütésben ki-ki a maga vízes göncét száríttatta, és – természetesen – a saját sátrát dicsérte. Ezen a csütörtöki napon – felejthetetlen élményekkel gazdagodva, ugyanakkor számos mulasztással – már hazafelé indultunk. Így a lázbérci tó túloldalán a

hazánkban ritka látványosságnak számító Upponyi-szoros, hegyoldalában minden idők legkisebb várával (az Árpád-kori Dedevár 60 m², tulajdonképpen csak egy őrtorony), már egy következő kirándulás programjául szolgálhat. Dédestapolcsányból Nekézsenybe gyalogoltunk, ahol a szinte lehetetlen terepen, hegytetőn épült megállóhelyen felszálltunk a legvadregényesebb vasútvonalon, Putnokról Eger felé közlekedő személyvonatra. Rövid szilvásváradai és egri tartózkodás után búcsút vettünk a Bükk-hegységtől –, abban a reményben, hogy egyszer, jobb időben még ide is visszatérünk.

Nagy Tamás

„Az ámulattól tátva maradt a szánk és kitágult a pupillánk...”

A kis társaság a Látó-kőről nézi a gyönyörű tájat: (balról jobbra) Wernsdörfer László, Simó Balázs, Pataki Gábor, Magyarits Kati, Nagy Tamás és Majzik Andrea. (Fotó: Jancsák Csaba.)

Szent Vencel városában

Számos főiskolás fiatal terveiben szerepel a darabjaira szakadt, egykori szomszédos ország fővárosának legendákból, elbeszélésekből ismert történetének, ma is élő hagyományainak megismerése. Tettük ezt mi is július havának első hetében a Prágába zárándoklók útjára lépve.

Mit sem sejtve a takarékoság nagy lehetőségeiről nemzetközi vasúti jegyet váltva indultunk a szlovákiai éjszakába. Vonatunk Csehország fővárosába érve ontotta ki fáradt utasait, akikre a helyi fiatalok tökéletes angol kiejtéssel közvetített szállásajánlatainak áradata zúdult. Az általunk kiválasztott szállodalánc első képviselője hamarosan meggyőződött arról, hogy újabb (olcsóbb) lehetőség után kell néznünk. Az Óváros közepén, erkélyével a Bethlehem-kápolna látványára nyíló kollégium udvarias diákalkalmazottaival, tiszta szobáival vetett véget szálláskereső utunknak.

A Staré Měston tett rövid séták számos befogadnivalóval gazdagították emlékeztünket, miközben fényképezőgépiünk a nevezetes épületek látványát próbálta egy-egy kockába sűríteni. Tegyük ezt most Prága történetével is, apró keretekbe helyezve gazdagítsuk mindannyiunk albumát.

A kelta eredetű bójok, majd a szlávok megtelepedése után (i. sz. IV–V. sz.) Sabó, őt követően pedig a Přemysl-dinasztia nevét köthetjük Csehország korai történelméhez. 873 körül jutott hatalomra és keresztelkedett meg I. Borivoj fejedelem. I. Boleslaw által meggyilkoltatott Vencel fejedelem 921 és 935 között uralkodott, aki Csehország patronusaként örökös ma is Prága városa fölött. Az uralkodók sorában említenünk kell még I. Vladislav királyt a strahovi kolostor és az első kőhíd, a Judit-híd építtetőjét. II. Přemysl Ottokár számára az 1278-as morvamezei

veresége mellett a történelem fontosabb feladatát juttatott: az osztrák tartományok nagy részének megszerzésével országát nagyhatalommá tette. A kóborlovagból lett dinasztia-alapító Luxemburgi Károly és a Přemysl-dinasztia női ágát képviselő Erzsébet örökösöként 1346-tól I. Károly (mint német-római császár, IV.) folytatta ősei tevékenységét. Uralkodása idejére esett Prága fénykora. 1348-ban alapította meg az egyetemet és felépíttette az Óvárost. IV. Vencel uralkodása alatt lelte halálát (1393) Prága első püspöke Nepomuki János, majd 1415-ben Husz János. Podjebrád György (1458–1471) után lengyel (Jagelló Ulászló), majd egészen 1818-ig Habsburg uralkodók öregbítették a főváros hírnevét. Második virágkorát II. Rudolf európai művészekből és tudósokból álló udvarának köszönhette. A harmincéves háború véres időszakát viszonylag nyugodtabb, de vallási villongásoktól zajos évek követték. A XVIII. század bajor, szász, francia, porosz megszállók hadával veszélyeztette Prága nagyvárosi életét. II. József alatt az ország önálló vezetésének utolsó maradványait is felszámolták. 1781-ben hirdették ki Csehországban is a jobbágyfelszabadításról szóló rendeletet. A zsidók politikai jogokat kaptak. 1789-ben egyesítették a Hradszint, a Kisoldalt, az Ó- és Újvárost, valamint a gettót, a mai Józsefvárost.

Prága történelme ezzel természetesen nem ért véget, hiszen a XIX.–XX. sz. hullámhegyei és völgyei tovább formálták életét. Kirándulásunkat és érdeklődésünket azonban, főként képzőművészeti szempontból a román, a gótika korszaka, és a kissé szűkebb teret képviselő reneszánsz irányította. Az irodalom Kafka, Rilke, Neruda, Hašek, Kisch világával, a zene Smetana, Dvořák ihlette

hangulatával a későbbi századok perspektíváját nyitotta felénk.

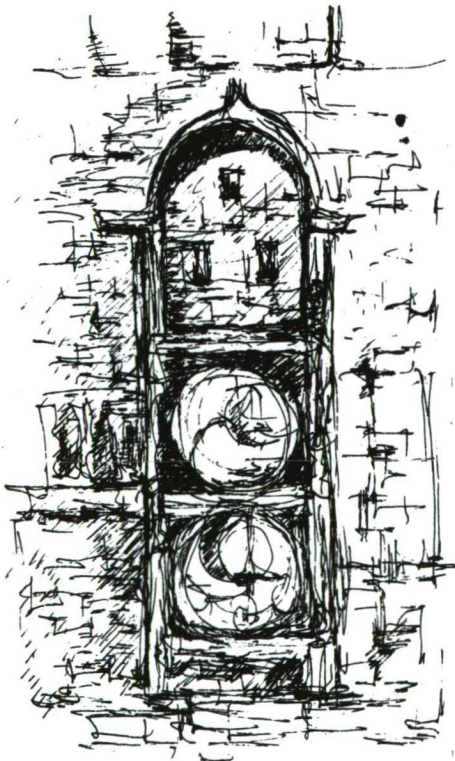
Késő délutáni, esti sétáink külföldiektől zajos, mégis a falakból áradó nyugalommal telített hangulatban, ezek által kitaposott útvonalon vezettek az Óváros terére. Miközben a híres cseh sör mellett szemléltük a sötétkék felhőkbe burkolózott Týn-templom kivilágított tornyait, s a teret keretező pasz-tell színű épületeket, a toronyóra harangja figyelmet követelve szakította meg a nyüzsgést. A legenda szerint Hanuš mestert, az óra alkotóját a megrendelők szomorú és végzetes sorsra ítélték.

„Gépezetének híre futótűzként terjedt el Prágában, így azon a napon, mikor az órat működésbe kellett hozni, nagy tömeg tolongott a városháza előtt: prágai polgárok és kézművesek, férfiak és nők, az egész városi tanács, valamint a prágai egyetem magiszterei és tudós doktorai. Volt is mit csodálni. A

kitűzött órában megkondult a kis harang, az óra fölött kinyílt két kis ajtó, s a nézők ámuló szeme előtt a Mesterrel együtt kivonult a tizenkét apostol, míg a halál kitartóan rángatta a kis lélekharang kötelét, s az öregember nemet intett a fejével, mint aki még nem akar távozni e világból, a zsugori erszényét rázta, s föntről a török komor képpel figyelte a báméskodókat. A nagy számlapon arany körök és vonalak ragyogtak, s a nép szent ámulattal nézte a sok furcsa jelzést, vonalat és számot, a tizenkét égi jelképet ábrázoló kerek táblát meg a többi dolgokat.”¹ A városatyák irigysége vezetett a mester megvakíttatásához és keserves halálához. Így történt, hogy Prága városán kívül máshol nem csodálható Orlojhoz hasonló óra. Prága ezen nevezettségének a városháza ad otthont, mely egy polgárházból 1338-ban alakult a városatyák székhelyévé. Maga az épület a gótika jegyében született, de a háromrészes ablakkal és a „Praga Caput Regni” felirattal ékeskedő hozzáépítés már a reneszánsz korát idézi.

A városháza nyitja a kirakodósátrak rengetegét, „sorbanálló” éttermek csalogató látványát, Husz János emlékműve körül csoportosuló turisták tömegét befogadó, a színek halvány árnyalataiban pompázó teret. A Týn-templom jellegzetes tornyai szinte az egész Óvárost uralják. Bach, Vivaldi, Mozart művei mindennapos vendégei a déli kapun megközelíthető, 1365 és 1511 között épült, Tycho Brache barna márványból készült síremlékét is állványok alá rejtő tornyok koncerttermének.

Prága nevetességeinek sokasága előre kidolgozott terv megalkotására készítetett bennünket. Így került a második nap programjai közé a város egyik legszebb és legjellegzetesebb építménye a Károly-híd. Az Óvárosi Hídtornyóról Szt. Adalbert, Szt. Vencel, IV. Károly tekintete vetődik a hídhoz érkezőkre. A torony tetejéről a nemesi palotákkal ékeskedő Kisoldal és a Hradzsín hívogató

látványa ad jelt a továbbhaladáshoz. A hidat ellepő turisták és az őket szórakoztatni vágyó helyiek forgatagán átvergődve az Új várlepcső látványa újabb megpróbáltatást sejtetett. Tizenöt percnyi „mászás” után szinte felüdülésként hatott a tűző napon álló és örökös egyenruhás strázsák őrsváltásának megtekintése. A vár nevezetességei közül elsőként a Szt. Vitus székesegyházat, a Régi Királyi palotát, a Szt. György-templomot és az Arany utcácskát emelném ki. Sajnos e műemlékek számunkra csak külsejükkel díszelghetnek a helybeliek üzleti fogásai miatt. A székesegyházat apró „vámterületekre” szabdalták, a Szt. György-templom pedig hetekig filmforgatás színhelye volt. Igazi „bódító” élményt az aranyművesek utcája jelentett színes, alacsony házikkal, néhány napos emléket hagyva fejem tetején. A tizennyolc házát 1540 körül építették rá az északi falra. Fölöttük várfolyosó húzódik, ahol fegyverek, páncélok, régi játékok, ruhák kiállítása színesíti a látványt. A folyosó eredetileg a Fehér tornyot amely állami börtönként szolgált a Daliborka toronnyal kötötte össze, amely a késő gótikus vár erődítményének maradványa. Itt tartották fogva Dalibort, Smetana Dalibor lovag című operájának hőseit. Az utcácska történetét legenda örökíti tovább, mely szerint itt II. Rudolf alkímistái éltek. Az épületek közül a legkisebb Kafkának adott otthont 1916–17-ben. Ma ezen házak jelentik az egyik legnagyobb látványosságot, a vár többi, kávéházakat rejtő szűk utcáival. Utunkat folytatva a várat az Északi kapun át hagytuk el. Átmentünk a Lóporhídon, majd a Téli és Nyári Lovarda és a Királyi kertek nyújtottak lehetőséget az újabb kikapcsolódásra. Anna királynő nyári rezidenciája a Belvedere csodálatos kilátást biztosított az azt körülvevő park területére. Utunkat ismét a vár középpontja felé folytattuk, ahol egy kisebb galériában Gustav Klimt jellegzetes női alakjait ismerhettük föl grafikáiról. Aznap ter-

vünkben szerepelt még a Hadtörténeti Múzeum megtekintése is, melynek a Hradcsin téren jellegzetes velencei mintára készült falakkal díszített Schwarzenberg-palota adott otthont. E palota mellett a tér osztozik még az Érseki palota és a Nemzeti Galéria épületével is. Kirándulásunk néhány órás pihenő után szokásos esti sétánkkal végződött, melyet a jezsuita Klementinum tükörtermében felhangzott „Négy évszak” nyugtató dallamai előztek meg.

A következő nap Szt. Cirill és Metód templomának orosz nyelvű idegenvezetéssel egybekötött látogatásával kezdődött. A templom kriptájában állítottak emléket az 1942-es Heyndrich elleni merénylet elkövetőinek. E szomorú emlékhely megtekintése után Vyšegrad következett. A helyiek elbeszélése szerint Libuše fejedelemasszony Prága alapítását, a Přemyslek hatalmát itt jósolta meg, és valóban az ország politikai és egyházi központja lett a X–XII. sz. folyamán.² Itt kapott Szt. Márton, Szt. Péter és Pál, Szt. Katalin, Szt. István és Nagy Károly nevének szentelt templomot.

Az egykori zsidóváros megtekintése az utolsó előtti nap terveiben szerepelt. Az

1100 körül létesített és fallal körülvett gettó Európa egyik legnagyobb zsidó települése volt. Az Állami Zsidó Múzeum, a Maisel-zsinagóga, a kerületi tanácsház (oromzatán a fordított irányban járó mutatókkal díszített, úgynevezett héber órával), a Régi-új zsinagóga őrzik a zsidó nép ereklyéit. A temetkezési egylet szertartási csarnoka melletti temetőben porladó tizenkétezer sírkő egyike a legendabéli Lőw rabbi, a Gólem alkotójának nyughelyét fedi. A kóser éttermek, kávézók, apró üzletek jellegzetes hangulatát elhagyva lábaink a hosszú túra után pihenőre vágytak. Kedves ismerősünk az Óvárosi tér várt bennünket.

Franz Kafka, Egon Ervin Kisch szülőháza, néhány modern művész kiállítása, apró ajándékok bevásárlása az utolsó napra várt. Prága napsütéssel búcsúzott látogatóitól:

Majzik Gábortól, Schandl Csillától, Jancsák Csabától és Majzik Andreától...

...Vonatunk a rideg hajnalon „nővézámkikomárno”-felé indult, ahol rövid gyalogtúra (Lendület sétány – Ázsia Áruház – határátkelés) után Komárom városában a vasútállomáson végződött utazásunk.

Majzik Andrea

Felhasznált irodalom

1. *Vaclav Cibula*: Prágai regék. Madách, Bratislava, 1979., 364 p. (id. 14. p., 84. p.)
2. *Karel Krejci*: Prága legendái. Gondolat, 1976., 154 p.
3. *Kestenberg-Gladstein*: The Jews Between Czechs and Germans. in: Hugh Colman (szerk.): The Jews of Czechoslovakia. II. köt., Philadelphia., 1968.

Én Csillag Anna

185 cm. hosszú Loreley-hajamat az általam fiktálált hajkenőcs 14 hónapi használatát után nyertem. Ezen kenőcs a legjobb szer a haj ápolására, a haj törésének előmozdítására, a hajtalaj erősítésére. Uraknál erős szakkállövést segít elő a már rövid használat után úgy a hajnak, mint a szakkállnak természetes fényt és tömörséget kölcsönöz és megőve a korai őszüléstől az emberi kor legvégsőbb határáig.

Egy tégely ára 1, 2, 3 és 5 ft.

Postai szétküldés naponta

az őszeg előzetes beküldése vagy utánvét mellett az egész világra a gyárból, hová a rendelések intézendők

Csillag Anna

Bécs, I., Graben Nr. 14.
Berlin, Friedrichstrasse 56.

Tek. **Csillag Anna** úrnőnek.

Ő excellenciája Szegény-Mariók grófnő (a berlini nagyhírű neje) megbízásából kérek egy tégelyt az Ön kitűnő kenőcséből. Fogaica egyáltalán hajhó károsítását. A grófnő rendkívül díszesleg nyilatkozott a kenőcs hatásáról.

Kiváló tisztelttel!

Gisela Frida,

Ő excellenciája komornája.

Tek. **Csillag Anna** úrnőnek.

Kérem **Helmenegegy grófnő** ő excellenciájának Bécs, Herengasse 2., innen 2 tégelyt haj-ápoló kenőcséből a 5 ft. kúldeni, miután az igen hatásosnak bizonyult.

Pietal Irma,

Ő excellenciája komornája

Tek. **Csillag Anna** úrnő.

Szüvekedjek utánvéttel 2 tégely hajkenőcsöt-kendőcsöt küldeni. Megjött a kitűnő és gyors hatás. Hajam rövid idő alatt bámulatosan magabizt és mindentől újmódon mutatkozik. Kenőcsöt mindenkinek a legelőször ajánlhatom.

Kedvits E. W. grófnő,

Unter. Neuburg b. Aach (Csehország).

